

**ΓΡЧКА ПРАВОСЛАВНА ЗАЈЕДНИЦА У АДРИАНУПОЉУ
(ЈЕДРЕНУ) ПО ОСНОВИ ПРАВИЛНИКА
НАРОДНО-СТАРЕШИНСТВА ИЗ 1904**

Град Адрианупољ изграђен је око 125. године после Христа на месту древног тракијског града Ускудама, у част римског императора Адријана. Император је водио рачуна о том граду и посебно се старао о њему.¹ Сто шездесет (160) година касније римски император Диоклецијан (који је владао од 284. до 305. године после Христа) поделио је подручје Тракије на шест (6) мањих области, међу којима се налазила и област Емимонда, чији главни град је било Једрене. Црквена организација ове области у свему је пратила политичку организацију на овом подручју. Васељенским Сабором из 381. године после Христа читаво подручје Тракије било је организовано као аутономна Егзархија, са престоницом у месту Ираклија, а Васељенским Сабором из 451. године после Христа ово подручје стављено је под јурисдикцију Цариградске Патријаршије. У граду Једрене налазио се митрополијски престо Епархије Емимонда и сваки митрополит носио је звање “пречасног егзарха целе области Емимонда”.²

Све до половине 14-ог века град Једрене је бележио изузетно велики процват и развијао се на многим пољима. Представљао је како војни бастион Цариграда на Западу, тако и његов трговачки центар. Нажалост, године 1361. султан Мурат I заузео је са Османлијама, Једрене и прогласио је овај град за престоницу царства.³ Међутим, хришћанско становништво овог града истрајало и поред покушаја његове исламизације, па тако можемо да кажемо да је једним делом имало и користи од тога, јер је тада Адрианупољ представљао седиште Османлија, био је то њихов први

¹ К. Κουρτίδης, *Ιστορία της Θράκης. Από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι του 45 μ.Χ.* Αθήνα 1932. Τ. 1^{ος}.

² Μητροπ. Σάρδεων Γερμανός, *Επισκοπικοί κατάλογοι της Ανατ. και Δυτ. Θράκης, Θρακικά*, Αθήνα, Θρακικό κέντρο 1935. Τ. 6^{ος}, σσ. 40 και 105.

³ Више о првим Османлијама и о њиховом Царству види: Γεώργιος Αρνάκης – Γεωργιάδης, *Οι πρώτοι Οθωμανοί, Συμβολή στο πρόβλημα της πτώσης του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας (1282-1337)*, Αθήνα 2008. & X. Иналцик, *Османско Царство, Класично дова 1300-1600*, Београд 1974.

главни град све до заузимања Цариграда, 1453. године. Град Једрене је био султаново седиште, а затим је постао и престоница најмоћније административне области, познате као паша санџак.⁴

У периоду владавине Османлија и све до 19-ог века Православна Црква града Једрене успела је да се одржи, и у неким периодима имала је и напредак. Половина укупног становништва ове области била је хришћанске вере. Из Једренске области се истицало свештенство, као и многи дивни храмови, установе и високе школе. Године 1821., као одговор на устанак Грка против турског јарма, уследио је страشان прогон становништва хришћанске вере од стране Турака. Тада је мученичком смрћу пострадао некадашњи Васељенски Патријарх Тирило VI, пореклом из Једрена, а такође су Турци обесили и једренског митрополита Доротеја Проиоса (Δωρόθεος Πρόιος). На овоме се нису завршили проблеми Грчке православне заједнице у овом граду, већ су настављени оснивањем Бугарске Егзархије, 1870. године.⁵ Оснивање Бугарске Егзархије имало је као последицу раскол међу самим хришћанима, као и несугласице између Грка и Бугара, који су живели у једренском крају. Али, и поред свега, присуство Грчких карактеристика било је јако изражено на том подручју.

Грчки конзул П. Логотетис навео је, године 1865, у својим списима да у Једрену живи око сто хиљада (100 000) становника.⁶ Од овог броја је било тридесет хиљада (30.000) Грка, који су живели у око пет хиљада (5000) кућа, имали су десет својих светих храмова и девет школа са деветсто седамдесет пет (975) ученика. Бугара је било тек седам хиљада (7.000) и они су живели у хиљаду двеста (1.200) кућа, имали су три школе са сто десет (110) ученика. Најбројнији су били Турци, којих је било четрдесет две хиљаде (42.000) и они су живели у осам хиљада (8.000) кућа, имали су шездесет (60) џамија, осамдесет (80) школа са осамсто (800) ученика и једну вишу војну школу. Из ових података јасно се види да је Грчка хришћанска заједница била друга по бројности у Једрену, одмах после заједнице тамошњих Турака.⁷

Око 1878. године и према писању К. Куртидиса, град Једрене имао је сто десет хиљада (110 000) становника, од којих су четрдесет до четрдесет пет хиљада били Турци, четрдесет хиљада је било Грка, петнаест хиљада је било Јевреја, пет до шест хиљада становника је било Јермена и на крају је било две хиљаде Бугара.⁸ Неколико година касније, и то 5-ог марта 1886. године, часопис «*Ανατολικός Αστέρας Κωνσταντινουπόλεως*»

⁴ Κ. Βακαλόπουλος, *Ιστορία του Βόρειου ελληνισμού, Θράκη*. Θεσσαλονίκη 1990, σ. 39

⁵ Γεώργ. Νεκ. Λόης, Ο αντίκτυπος της ίδρύσεως της Βουλγαρικής Εγзарχίας (1870) στο πριγκιπάτο της Σερβίας, *Εκκλησιολόγος*, Πάτρα Οκτ.- Νοε., 2008. & Γεωργιος Νεκταριος Λοις, Оснивање Бугарске егзархије и раскол из 1872”, Гласник СПЦ, Београд 2008, стр. 275-277

⁶ Αθ. Καραθανάσης, *Περί την Θράκην*. Θεσσαλονίκη 1996, σσ. 81-96.

⁷ Животом и радом чланова Грчке православне заједнице града Адрианупољ, од средине 19-ог па до почетка 20-ог века, опширно се бавио, у свом Постдипломском раду у Грчком Отвореном Универзитету, из године 2011, господин Георгиос Ризјотис.

⁸ *Θρακικά*. Αθήνα: Θρακικό κέντρο, 1956. Τ. 25^{ος}, σ. 165.

(Источна Звезда Цариграда), не само што потврђује податке који су изнети у претходном тексту, него, објављујући податке о попису становништва Једрена, доводи Грчку православну заједницу овог града на прво место по бројности. Према овим тврдњама, град Једрене, заједно са предграђима (Ат-Пазар, Кигики, Кирихане, Кумахале, Јилдирим и Карагач) имао је око сто хиљада (100 000) становника, од којих је било 45 хиљада Грка, 35 хиљада Турака и 10 хиљада Бугара, док су остали били Јермени, Јевреји и други.⁹ Дакле, овде можемо да констатујемо да је после 1886-те године грчко становништво било најбројније на том подручју.

На основу пописа који је обављен 1901. године на захтев Високе Порте, цела Тракија, која је тада представљала Једренски вилајет, простирала се на 43.050 квадратних километара и имала је 1.160.840 становника. Сама општина Једрене тада је имала 99.910 становника, од којих је Грка православца било четрдесет две хиљаде, муслимана је било четрдесет једна хиљада, Јевреја је било осам хиљада, Јермена три хиљаде деветсто, Бугара је било три хиљаде шесто шездесет, католика и протестаната је било шесто, док је Цигана било седамсто педесет.¹⁰ Од стране Отомана поново се потврђује да је на овом подручју у то време живело највише Грка и да су они били најбројније становништво града и околине. Али, на основу пописа из 1906 године овај однос се донекле променио услед разних померања становништва. Тако је сада, Турака у Адрианупољу било 53.511, Грка је било 34.493, Бугара је било 9.129, док су остали становници припадали другим, мањим заједницама.¹¹ Сви горенаведени пописи становништва доказују да је присуство Грка на подручју града Једрене било изузетно велико.

Грчка заједница у Адрианупољу имала је у свом поседу многа величанствена здања. Међу њима вреди истекнути Митрополијску Палату, у чијем предворју се налазио храм Успења Пресвете Богородице, са троспратним звоником. Такође треба да наведемо и следеће храмове: Светог Стефана, Преображења Спаситеља, Рождества Богородице (Богородице Куликареје), Таксијархе, Светог Николе, Јована Богослова, Свете Петке, и тако даље.¹² Још од 1540. године центром града доминирала је зграда Грчке Школе у Адрианупољу, а на истом месту се после 1880. године налазила Грчка Гимназија. После 1886. године у близини се налазила и женска школа «Запион Партенагогио». У овом граду је постојао и Интернат, у којем је 1906. године боравило двеста студената у интернату.¹³

⁹ Στ. Ψάλτης, *Η Θράκη και η δύναμις του εν αυτή ελληνικού στοιχείου*, Αθήνα 1919, σ. 224.

¹⁰ Γεώργιος Ρυζιώτης, *Η Ελληνορθόδοξη κοινότητα της Ανδριανούπολης. Από τα μέσα του 19^{ου} έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Μεταπτυχιακή, έτος 2011, σ. 13

¹¹ Κ. Βακαλόπουλος, *ο.α.*, σ. 233.

¹² Καλλιόπη Παπαθανάση-Μουσιοπούλου, *Ελληνικά Προξενεία στη Θράκη (1834-1862)*, Αθήνα - Λειψία 1976, σσ. 26-67 & Κ. Βακαλόπουλος, *ο.α.*, σσ. 434-442

¹³ Καλλιόπη Παπαθανάση-Μουσιοπούλου, *ο.π.*, σσ. 26-67.

Што се турских грађевина тиче, треба напоменути цамију султана Селима Другог, која је изграђена 1563. године¹⁴ и која украшава и данас овај град. Такође се наводи да су Дворови турских султана били величанствени. Међутим, овај двор је изгорео 1878. године пре него што је град Једрене био предат руској војсци. Од бугарских грађевина које су се налазиле у овом граду треба издвојити велелепни интернат и гимназију за ђаке и студенте који су долазили превасходно из Бугарске.¹⁵ Јевреји су се бавили углавном трговином, банкарством и лековима.¹⁶ Они су били међу најбогатијим становницима града Адрианупољ. Јермени су одржавали неке своје цркве, имали су свога епископа и свештенство, и углавном су се бавили грађевинским материјалом и гвожђем држали су берберске радње и бавили су се и продајом текстила и обуће.¹⁷

Адрианупољ је био мултикултурални и мултинационални град. Грци су чинили 80 посто православног становништва тог града. Главна занимања тамошњих Грка била су трговина, медицина, адвокатура и земљорадња. Грци из Адрианупољ су развили богату еснафску активност, били су веште занатлије и мајстори. Имали су 84 еснафска друштва, чије управе нису само помагале својим члановима, у виду самопомоћи, већ су доприносиле финансијском одржавању Грчке православне заједнице разним донацијама.¹⁸

Највиша административна и судска власт Грчке православне заједнице било је Народно Старешинство. Председник овог Народног Старешинства био је митрополит Адрианупољски. Чланови Народног Старешинства доносили су све важне одлуке о питањима која су се односила на Грчку православну заједницу и њен рад.¹⁹ Није нам познато када је написан први правилник о раду Народног Старешинства. Постоје неке писане белешке које говоре о томе да је крајем 17-ог века Јерусалимски патријарх Доситеј (1669 – 1707), заједно са Једренским митрополитом Атанасијем (1692-1709) написао неко правило о раду Народног Старешинства, међутим, тај правилник није сачуван до наших дана.²⁰

Дана 20-ог октобра 1840. године, дванаесточлана Комисија, од које се састојало Народно Старешинство, саставила је један правилник, који је био верификован од стране Адрианупољског митрополита Герасима (1840-1853). Текст овог правилника састојао се од шест чланова и био је на снази годину дана, како се, иначе, наводи у 6-ом члану тог правилника.

¹⁴ К. Βακαλόπουλος, ο.π., σσ. 437-438

¹⁵ *Θρακικά*. Αθήνα: Θρακικό κέντρο, 1956. Τ. 25^{ος}, σ. 170.

¹⁶ Ν. Νικολαΐδης, *Η Αδριανού μας*, Αθήνα 1993, Τ. Ι, σσ. 279-287.

¹⁷ Ν. Νικολαΐδης, ο.π., σσ. 288-291.

¹⁸ Γ. Λαμπουσιάδης, *Αι εν Αδριανουπόλει κατά τας αρχάς της παρούσης εκατονταετηρίδος γνωσταί συντεχνίαι των Ορθοδόξων*, *Θρακικά*. Αθήνα, Θρακικό κέντρο, 1938. Τ.9^{ος}, σ. 124-126.

¹⁹ Γεώρ. Κωνσταντινίδης, *Ολίγα περί Θράκης*, *Θρακικά*. Αθήνα, Θρακικό κέντρο 1944, Τ. 19^{ος}, σσ. 66-69.

²⁰ Πασχ. Βαλσαμίδης, *Ο Ελληνισμός της Αδριανούπολης. Από τα τέλη του 19^{ου} έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ- ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΑ- ΛΟΓΟΔΟΣΙΕΣ- ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓ- ΓΡΑΦΑ*, Θεσσαλονίκη 2008, σ. 71

Али, није познато да ли је, после тога, Народно Старешинство написало неки нови правилник, нити нам је познато да ли је уследила ревизија већ постојећег правилника из 1840. године. Оно што знамо јесте да су године 1894. извршене допуне неких чланова овог правилника, као и да су године 1902. изгласане и неке измене правилника, које су се односиле на дужности чланова Народног Старешинства.²¹

Једини потпуни правилник о раду Народног Старешинства, који је сачуван до данас, је онај од 1-ог фебруара 1904. године.²² Налази се у Историјском Архиву грчке области Македоније, у кодексу Свете Митрополије Адрианупољске, под бројем 61. Овај правилник састоји се од 32 члана и даје нам потпуну слику о томе како је функционисало Народно Старешинство, а такође и како је функционисала Грчка православна заједница Адрианупоља. Овај правилник потписали су митрополит једренски Ђирило и чланови Народног Старешинства: Милтијадис Алтиналмазис, Теодорос Парасхидис, Аристотелис Дукидис, Стефанос Тзиритис, Јаковос Стефанидис, Констандинос Алексијадис и Констандинос Калиу. У продужетку, овај правилник потписују још двадесет седам (27) чланова, који су учествовали на општим седницама Скупштине грађана. Састав овог правилника је посебно интересанатан зато што не приказује само живот православне заједнице овог града, већ наводи и права која је уступило Отоманско царство представницима верских заједница.

Дакле, према одредбама овог правилника, Адрианупољски митрополит је сазивао Изборну Седницу, која би изабрала, тајним гласањем, дванаесточлани (12) одбор са двогодишњим мандатом, од којег се састојало Народно Старешинство. Председник овог Народног Старешинства био је митрополит Адрианупољски. За чланове Старешинства могли су бити бирани грађани Отоманског царства хришћанске вере, настањени у Једрену, који су навршили тридесету (30) годину живота. Исти чланови Народног Старешинства могли су бити бирани и у другом мандату, али нису могли бити бирани и у трећем мандату узастопно, ако није прошло бар годину дана од њиховог реизбора. У случају да неко од чланова поднесе оставку или умре, био би замењен новим чланом, оним који је био први на реду од кандидата који су изгубили на изборима и нису ушли у састав Старешинства. Народно Старешинство је имало троделни печат, округлог облика, на којем је писало «*Δημογεροντία Ελλ. Κοινότητας Αδριανουπόλεως*» (Народно Старешинство Грчке православне заједнице у Адрианупољу). Постојао је и други печат, који се користио искључиво за судске послове Црквеног Суда.

Народно Старешинство било је заступник Грчке православне заједнице како у унутрашњим, тако и у спољним пословима, трудећи се да оствари националне интересе Грка и интересе ове заједнице. Имало је

²¹ I.A.M (Историјски Архив Македоније), Седница одржана 16 марта 1902. године, У Записнику са Генералне Скупштине грађана Једрена (1890- 1922), Кодекс 13, стр. 331-332.

²² Историјски Архив Македоније, Генерална скупштина одржана 1-ог фебруара 1904. У Записнику са Генералне Скупштине грађана Једрена (1890- 1922), Кодекс 61, стр. 72.

дужност да управља, са великом одговорношћу, покретном и непокретном имовином храмова и образовних установа, да се стара о изради воска за свеће, о раду Братства за добротворне сврхе, о активностима чланова Милосрдног Одбора и о животу братства манастира, увек имајући као једини циљ да се остваре интереси тамошње Грчке заједнице. Такође је постојало и правило о раду Главне надзорне управе, која се бавила побољшањем квалитета образовања, оснивањем школа и обезбеђивањем добрих услова за њихов рад. На крају треба навести да се једним одвојеним правилником, који су изгласали Одборници, обезбеђивао правилан рад и нормалан живот православних храмова у граду Једрену и у његовим предграђима.

Овај правилник о раду Народног Старешинства може се сматрати основицом за доношење два следећа правилника (о Главној надзорној управи и о раду Одборника), зато што је Народно Старешинство било врховно управно тело Грчке заједнице у Адрианупољу, од којег је зависило функционисање свих других грчких удружења у граду, а такође је имало важну улогу у решавању црквених питања и питања која су се односила на целу друштвену заједницу. Чланови Главне надзорне управе сарађивали су са члановима Народног Старешинства по питању образовања у граду, а рад чланова Одбора храмова зависио је од одлука Народног Старешинства. Треба нагласити да су чланови Народног Старешинства доносили одлуке, на челу са митрополитом Адрианупољским, о свим питањима која су се односила на живот заједнице, па су, стога, њихове активности биле изузетно важне.

Три правилника (Народног Старешинства, Главној надзорној управи и Одбора) међусобно су повезани и имају доста додирних тачака. Ово потврђује, још више, и чињеница да су у раду Главне Изборне седнице и Главне надзорне управе учествовали и неки представници Народног Старешинства, Одборници који су се старали о свакодневном животу православних храмова Једрена и његових предграђа, а такође су учествовали и представници разних братстава за добротворне сврхе и еснафа из овог града, тако да је њихов рад био координисан и употпуњен. На тај начин, са потпуним учешћем свих представника и на основу ова три правилника, била су регулисана сва питања која су се односила на живот Православне заједнице у Једрену.

На седници одржаној 27. фебруара 1904. године чланови Народног Старешинства одлучили су да одштапају текст Правилника о раду овог Старешинства у 100 копија, које су подељене члановима одбора за нормалан свакодневни рад православних храмова и члановима еснафских удружења.²³ На дан 5-ог марта 1904. године чланови Народног Старешинства одлучили су да повећају број штампаних копија на 300 и поверили су овај посао књижару Василису Вафијадису.²⁴ Током пет

²³ Историјски Архив Македоније, Седница одржана 27-ог фебруара 1904, У Записнику са састанка чланова Народног Старешинства града Једрена, Кодекс 14, стр. 139.

²⁴ Историјски Архив Македоније, Седница одржана 5-ог марта 1904. године, У Записнику са састанка чланова Народног Старешинства града Једрене, Кодекс 14, стр. 140.

година у записницима са седница чланова Народног Старешинства и Генералних скупштина грађана нема никаквог говора о ревизији текста правилника. Ово је значило да је правилник био на снази редовно и да је важио нормално, без икаквих празнина. Тек је 17 априла 1922 године сазвана Генерална Скупштина грађана, под председништвом митрополита једренског Поликарпа, на којој су донете неке измене, услед којих је број чланова правилника повећан на 36.²⁵ Овај последњи правилник био је на снази јакo кратак временски период. Наиме, после катастрофе која је задесила грчки народ у Малој Азији, 1922 године, Грчка напушта цело подручје Источне Тракије, преко реке Еврос (Марице), према одредбама Споразума о примирју, потписаног у месту Муданија, 28-ог септембра 1922, од стране тадашњег политичког руководства земље. Почетком следећег месеца (октобра 1922), становништво Адрианупоља било је принуђено да напусти земљу својих предака у области града Адрианупоља и у околним подручјима, и морало је да се настани у Карагачу, а одатле дефинитивно да оде у Грчку.²⁶ Од тада па надаље Грчка православна заједница у Адрианупољу представља прошлост.

I. Извори

I.A.M. (Историкó Археíο Μακεδονίας) Κώδικες I. Μ. Αδριανουπόλεως: Τ. 13,14,16,61. – (Историјски Архив Македоније, Кодекси 13,14,16,61)

II. Помоћна литература

Αγγελόπουλος ΑΘ. Η ετεροδιδασκαλία του φυλετισμού κατά τα «έγγραφα πατριαρχικά και συνοδικά περί του Βουλγαρικού ζητήματος 1852-1873, εν Κωνσταντινούπολει 1908», Θεσσαλονίκη: ίδρυμα Εθνικού και Θρησκευτικού προβληματισμού, εκδ. Κυριακίδη, 1995.

Αρνάκης – Γεωργιάδης Γεώργιος, *Οι πρώτοι Οθωμανοί, Συμβολή στο πρόβλημα της πτώσης του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας (1282-1337)*, Αθήνα 2008

Αξιώτης Ι. Πέτρος, Η Αδριανούπολις (Θράκη - Ανατολική Ρωμυλία) από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι του 1922, Θεσσαλονίκη 1948

Βακαλόπουλος Κ., *Ιστορία του Βόρειου ελληνισμού*, Θράκη. Θεσσαλονίκη 1990

Βαλσαμίδης Πασχ., *Ο Ελληνισμός της Αδριανούπολης. Από τα τέλη του 19^{ου} έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ- ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΑ- ΛΟΓΟΛΟΣΙΕΣ- ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ*, Θεσσαλονίκη 2008

Βλαγκόπουλος Βλάσης, *Συνθήκες σταθμοί της Ιστορίας. Οδοιπορικό 146 χρόνων. 1821- 1967*, Θεσσαλονίκη 1998

Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Επιχειρήσεις εις Θράκην (1919-1923)*, Διεύθυνσις Ιστορίας Στρατού, Αθήνα 1969

Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Ο Μακεδονικός Αγών και τα εις Θράκην γεγονότα*, Διεύθυνσις Ιστορίας Στρατού, Αθήνα 1979

Γερμανός Μητροπ. Σάρδεων, *Επισκοπικοί κατάλογοι της Ανατ. και Δυτ. Θράκης, Θρακικά, Θρακικό κέντρο, Αθήνα 1935, Τ. 6^{ος}*

²⁵ Ιστοριјски Архив Македоније, Генерална скупштина одржана 17-ог Априла 1922. године, У Записнику са Генералне Скупштине грађана Једрена (1890- 1922), Кодекс 61, стр. 142.

²⁶ У вези са овим види: Αγγ. Γερμίδης, *Η απελευθέρωσις της Ανατολικής Θράκης τον Ιούλιον του 1920 και η δραματική εγκατάληψις της τον Οκτώβριον του 1922*, Θρακικό Κέντρο, Αθήνα 1952.

- Θρακικά**, Αθήνα, Θρακικό κέντρο 1956, Τ. 25^{ος}
- Γεرمىδης Αγγ**, *Η απελευθέρωσις της Ανατολικής Θράκης τον Ιούλιον του 1920 και η δραματική εγκατάληψις της τον Οκτώβριον του 1922*, Θρακικό Κέντρο, Αθήνα 1952.
- Καραθανάσης Αθ.**, *Περί την Θράκην*. Θεσσαλονίκη 1996
- Κουρτίδης Κ.**, *Ιστορία της Θράκης. Από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι του 45 μ.Χ.* Αθήνα 1932. Τ. 1^{ος}.
- Κωνσταντινίδης Γεώρ.**, *Ολίγα περί Θράκης*, Θρακικά. Αθήνα, Θρακικό κέντρο 1944, Τ. 19^{ος}
- Λαμπουσιάδης Γ.**, *Αι εν Αδριανουπόλει κατά τας αρχάς της παρούσης εκαντοταετηρίδος γνωσταί συντεχνίαί των Ορθοδόξων*, Θρακικά, Αθήνα, Θρακικό κέντρο 1938, Τ.9^{ος}
- Λόης Γεώρ. Νεκ.**, *Ο αντίκτυπος της Ιδρύσεως της Βουλγαρικής Εξαρχίας (1870) στο πριγκιπάτο της Σερβίας*, *Εκκλησιολόγος*, Πάτρα Οκτ.- Νοε., 2008.
- Λόης Γεώρ. Νεκ.**, *Το Μακεδονικό ζήτημα από πολιτικής και εκκλησια-στικής πλευράς στη Γιουγκοσλαβία (1918-1991)*, Αθήνα 2001.
- Μαλκίδης Θεοφ.**, *Θρακικός Ελληνισμός. Ιστορική ταυτότητα και Γενεοκτονία*, Αλεξανδρούπολη 2009
- Νικολαΐδης Ν.**, *Η Αδριανού μας*, Τ. Ι., Αθήνα 1993
- Παπαθανάση-Μουσιοπούλου Καλλιόπη**, *Ελληνικά Προξενεία στη Θράκη (1834-1862)*, Αθήνα - Λειψία 1976
- Ρυζιώτης Γεώργιος**, *Η Ελληνορθόδοξη κοινότητα της Αδριανουπόλης. Από τα μέσα του 19^{ου} έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Μεταπτυχιακή, έτος 2011.
- Ψάλτης Στ.**, *Η Θράκη και η δύναμις του εν αυτή ελληνικού στοιχείου*. Αθήνα 1919
- Λουc Γεωργιος Ηεκταριος**, *Оснивање Бугарске егзархије и раскол из 1872*”, Гласник СПЦ, Београд 2008, стр. 275-277
- Иналцик Х.**, *Османско Царство, Класично доба 1300-1600*, Београд 1974.

Γεώργιος Νεκτάριος Λόης

Η ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΠΙ ΤΗ ΒΑΣΕΙ
ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΙΑΣ ΤΟΥ 1904

Στην εργασία διερευνάται ο τρόπος λειτουργίας της Ελληνορθόδοξης κοινότητας Αδριανουπόλεως επί τη βάσει του μοναδικού και πλήρη κανονισμού της Δημογεροντίας, ο οποίος διασώζεται έως σήμερα, της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1904. Ο κανονισμός αυτός βρίσκεται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας) και αποτελείται από 32 άρθρα, τα οποία μας δίνουν μία πλήρη εικόνα. Την περίοδο που εξετάζουμε η Αδριανούπολη ήταν μια πολυεθνική πόλη. Το ελληνικό στοιχείο πλησίαζε το 50% του γενικότερου πληθυσμού της περιοχής, αποτελούσε το 80% της ορθόδοξης κοινότητας και είχε 84 συντεχνίες. Η ανώτατη διοικητική και δικαστική αρχή της Ελληνορθόδοξης κοινότητας ήταν η Δημογεροντία. Πρόεδρος αυτής ήταν ο εκάστοτε Μητροπολίτης Αδριανουπόλεως. Η Δημογεροντία αποτελούταν από μια δωδεκαμελή (12) επιτροπή, η οποία ελάμβανε όλες τις σοβαρές αποφάσεις για όλα τα ζητήματα που απασχολούσαν την Ελληνορθόδοξη κοινότητα.

